

MIASTA MARZEŃ

Kair

BIBLIOTEKA GAZETY WYBORCZEJ

MIASTA MARZEŃ

Kair

kulturalnysklep.pl

P O L E C A

Zamów na www.kulturalnysklep.pl
pod numerem 801 130 000*
*opłata zgodnie z taryfą operatora

MIASTA MARZEŃ

Kair

„Miasta Marzeń” to nowa 21-tomowa seria przewodników, poświęconych miastom znanym z historii i literatury. Opowiada ich dzieje, prezentuje zgromadzone w nich zabytki i dzieła sztuki, kreśli sylwetki wielkich i sławnych mieszkańców. I – przede wszystkim – wskazuje trasy, które ułatwiają dogłębne ich poznanie. Z tymi przewodnikami marzenia się spełniają.

Przewodniki z serii „Miasta Marzeń” mają powtarzalny układ, dzięki czemu posługiwanie się nimi jest proste i intuicyjne. W szczególny sposób zostały zaakcentowane w nich informacje bliskie polskiemu odbiorcy.

Część I, **Historia** – ukazuje dzieje miasta od najdawniejszych czasów aż po dzień dzisiejszy.

Część II, **Wademekum** – prezentuje osobliwości miasta, lokalne specjały, tradycje i jego niezwykłych mieszkańców.

Część III, **Zwiedzanie** – proponuje trasy, którymi najlepiej udać się na podbój miasta. Autorzy zatroszczyli się o to, by turystom nie umknął żaden szczegół wart poznania, a miejskie szlaki turystyczne wytyczyli tak, by podczas aktywnego zwiedzania mogli pozwolić sobie na chwilę wytchnienia od zgiełku miasta.

Rady dla podróżnych – w tej części znalazły się praktyczne rady, jak poruszać się po mieście, jakiej skosztować kuchni i gdzie najwygodniej się zatrzymać. Cennym uzupełnieniem są liczne wskazówki, które nawet w obcym kulturowo mieście pozwolą poczuć się bezpiecznie.

Opisy najbardziej interesujących obiektów w części **Zwiedzanie** zostały opatrzone odsyłaczami do kolorowych planów i map, a ikonka w górnym rogu strony informuje, gdzie szukać mapy.

Autorzy

Barbara Faron ukończyła filologię polską w Uniwersytecie Jagiellońskim, a następnie studia podyplomowe na tamtejszym Wydziale Historycznym. Od kilku lat zajmuje się redakcją i opracowywaniem przewodników turystycznych. Ponadto jest autorką artykułów z zakresu szeroko pojętej humanistyki, które ukazały się w kilku półrocznikach. Opublikowała kilka tekstów literackich, w tym trzy powieści.

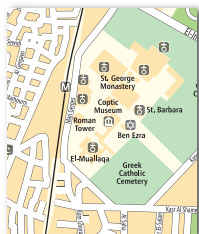
Martyna Olszowska jest dziennikarką i krytykiem filmowym. Doktor filmoznawstwa z wykształcenia, miłośnik podróży i gór z natury. Redaktorka kwartalnika „Antypody” (www.antypody.org). Autorka artykułów w tomach zbiorowych oraz pismach filmowo-kulturoznawczych, współpracująca z międzynarodowym festiwalem filmowym Etiuda&Anima.

Stanisław Szuro był pracownikiem Instytutu Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Od wielu lat pasjonuje się podróżami, starając się jak najlepiej poznać odwiedzane miejsca. W swojej pracy zawodowej skupił się na oprowadzaniu turystów po świecie. Kilkakrotnie podróżował do Kairu.

Gabriela Snaczke jest absolwentką historii sztuki na Uniwersytecie Jagiellońskim. Realizując swoje pasje, podróżuje i pracuje jako pilot wycieczek zagranicznych.

Redakcja pragnie podziękować paniom Agnieszce Sukiennik i Magdalenie Matyi-Pietrzyk za pomoc przy tworzeniu przewodnika.

Kair

► Plany

Kair
przednia wyklejka

Centrum miasta
i dzielnica
muzułmańska
118–119

Cytadela
158

Kair chrześcijański
168

Kairskie wyspy
i Kair Zachodni
178

Piramidy w Gizie
198–199

Metro w Kairze
tylna wyklejka

► Wprowadzenie

Kair – miasto na styku światów 16

► Historia

Kalendarium 22

Starożytne korzenie Kairu 26

Nowe arabskie miasta 32

Kair średniowieczny 44

W imperium osmańskim 54

Stolica niepodległego Egiptu 64

► Wademekum

Wierzenia starożytnych Egipcjan 72

Zwyczajne pogrzebowe Egipcjan 78

Pismo egipskie – hieroglify 80

Poczet faraonów 86

Święta w kraju Kemet 94

Koptowie 100

► Zwiedzanie

Wprowadzenie 116

Centrum Kairu	120
Kair muzułmański	142
Kair chrześcijański	166
Kairskie wyspy	176
Kair Zachodni	190
Giza	200
Heliopolis	210

► Okiem znawcy

Mamelucy	48
Sztuka mumifikacji	84
Fasola, gorąca herbata i <i>szisza</i> , czyli zwyczaje biesiadne Egipcjan	98
Kłątwa Tutanchamona?	130

► Rady dla podróżnych

Kair – miasto na styku światów

*Kair to miejsce, w którym w sposób niezwykły
splatają się ze sobą przeszłość i teraźniejszość.*

*To miasto minaretów, miasto piramid
i tętniących życiem arabskich suków, od lat
czerpiące również z wzorców europejskich.*

Kair wyrósł na fundamentach tak wielu kultur, że dzisiaj trudno byłoby nazwać go stricte arabską metropolią. Na kształtowanie się tego niezwykłego miasta od wieków mieli bowiem wpływ starożytni Egipcjanie, Grecy z wywodzącą się spośród nich dynastią Ptolemeuszów, Żydzi wierzący jakoby tutaj córka faraona znalazła kosz z maleńkim Mojżeszem, chrześcijanie przekonani o pobycie Świętej Rodziny na obszarze dzisiejszej dzielnicy koptyjskiej, Rzymianie z Juliuszem Cezarem na czele i wreszcie Arabowie, którzy na gruzach dawnych cywilizacji założyli miasto Al-Kahira („Zwycięskie”).

Turystów ze świata zachodniego, od czasów podboju Egiptu przez Napoleona na początku XIX stulecia, przyciągają tu przede wszystkim monumentalne piramidy w Gizie zaliczane do siedmiu cudów starożytnego świata, które jako jedyne spośród nich przetrwały do naszych czasów. Nieco mniej przeciętny Europejczyk wie o innych zabytkach, które z całą pewnością warto są bliższego poznania. Takim obiektem stanowiącym zarazem perłę architektoniczną, jak i drugi po piramidach cel wycieczek do stolicy Egiptu, jest górujący ponad miastem wspaniały kompleks Cytadeli Kairskiej obejmujący sięgające średniowiecza fortyfikacje arabskie, założenia pałacowe wraz z ogrodami oraz świątynie islamskie z ogromnym meczetem Muhammada Alego na czele. Nie mniej atrakcyjnie prezentują się również zabytki usytuowane w obrębie dawnych murów obronnych stolicy Fatymidów, gdzie wśród wąskiej płataniny starych uliczek tętnią życiem arabskie bazyry, i z uwagi na wielką liczbę meczetów z różnych okresów historycznych nietrudno usłyszeć głos muezina nawołujący do modlitwy. Kilka meczetów wznosi się także obok kościołów i synagog dzielnicy chrześcijańskiej, w tzw. Starym Kairze, gdzie rozbił swój obóz arabski wódz Amr Ibn al-As przed ostatecznym podbojem Egiptu i po wyparciu

Na poprzednich stronach: meczet Ibn Tuluna; widok na Nil i kairskie wyspy; wielbłądy oczekujące na turystów przed piramidami w Gizie; malowidło na egipskim papirusie.

Po prawej: kairski bazar Chan al-Chalili jest jednym z najpopularniejszych suków w mieście.

z niego Bizantyjczyków. W obu tych dzielnicach nie sposób nie odnieść wrażenia, że świat zatrzymał się w miejscu: wierni muzułmanie modlą się z taką samą gorliwością jak niegdyś, sprzedawcy na bazarze Chan al-Chalili tak samo jak ongiś nawołują kupujących i targują się, a klienci licznych w tej okolicy kawiarenek o niepowtarzalnym klimacie, tak samo jak przodkowie, palą *sziszę* i raczą się mocną kawą, której intensywny zapach miesza się z aromatem pachnideł porożkladanych na straganach...

W takiej scenerii – co ważne jak najbardziej autentycznej i wcale niezaaranżowanej na potrzeby branży turystycznej – nietrudno stracić głowę i pomimo widocznej biedy mieszkańców, tudzież zaniedbania budynków, nie ulec urokowi miejsca.

W zestawieniu z najstarszymi dzielnicami, zupełnie odmiennym światem wydaje się być Nowy Kair, który w XIX w. kaprysem kedywa Ismaila Paszy stworzono według europejskich wzorców, pragnąc uczynić zeń prawdziwy „Paryż nad Nilem”. Jeszcze nowocześniejszym miejscem jest Heliopolis, w którym o historyczne zabytki wprowadzić trudno, ale za to można w nim zasiąść w jednym z licznych nowoczesnych lokali, czy poszaleć do białego rana.

Ta niezwykła mieszanka budowli i tradycji będących wytworem różnych kultur i epok, składa się na barwną mozaikę, której kolory i smaki nabierają intensywności przy bliższym poznaniu.

Przed udaniem się w podróż warto zapoznać się z bogatymi dziejami miasta opisanymi w pierwszej części niniejszej książki, bowiem ich znajomość pomoże w zrozumieniu specyfiki Kairu, w którym na każdym kroku przeszłość przeplata się z teraźniejszością. Wademe-kum z kolei pozwoli Czytelnikowi zapoznać się z częścią panteonu bóstw starożytnego Egiptu oraz tradycjami religijnymi współczesnych muzułmanów i chrześcijan, czyli Koptów stanowiących około 10% populacji miasta.

Wreszcie dalsza część przewodnika dotycząca zwiedzania prowadzi kolejno poprzez poszczególne dzielnice, ułatwiając wędrowkę pośród licznych zabytków, które po lekturze koniecznie trzeba zobaczyć.

Najważniejsze daty

XXIX w. p.n.e. Menes zakłada starożytne Memfis.

XXV w. p.n.e. Budowa w Gizie piramid Cheopsa, Chefrena i Mykerinosa.

2169 p.n.e. Śmierć faraona Pepi II. Memfis przestaje być stolicą Egiptu.

525 p.n.e. Persowie zajmują Egipt i reaktywują stolicę w Memfis.

332 p.n.e. Aleksander Macedoński zajmuje Egipt.

305 p.n.e. Ptolemeusz koronuje się w Memfis na króla Egiptu.

47 p.n.e. Juliusz Cezar pokonuje w bitwie nad Nilem armię Ptolemeusza XIII.

Ok. 100 Rozbudowa Babilonu Egiptu w czasach cesarza Trajana.

641 Bizantyjska twierdza Babilon Egiptu kapituluje przed wojskami arabskimi dowodzonymi przez Amra Ibn al-Asa.

642 Założenie przez Arabów miasta Al-Fustat.

751 Abbasydzi zakładają na północ od Al-Fustat dynastyczne miasto Al-Askar.

876 Ahmad Ibn Tulun rozpoczyna budowę meczetu w założonym przez siebie nowym mieście Al-Kata'i.

905 Abbasydzi obalają Tulunidów i odzyskują kontrolę nad Egiptem.

935 Do Al-Fustatu przybywa Muhammad Ibn Tughdż, założyciel dynastii Ichszydydów.

969 Fatymidzki wódz Dżauhar zakłada Al-Kahirę.

1065 Klęska suszy początkiem kryzysu trwającego 8 lat.

1167 Wojska króla Amalryka I okupują Al-Kahirę.

1171 Saladyn obala ostatniego władcę Fatymidów.

1176 Początek budowy murów obronnych wokół Kairu.

1201–1202 Klęska głodu w Kairze.

1250 Na tronie zasiada sułtan Ajbak, wywodzący się spośród Mameluków.

1261 Cytadela staje się siedzibą kalifatu abbasydzkiego.

1269 Sułtan Bajbars funduje meczet na północ od bramy Bab al-Futuh.

1325 Przekopanie nowego kanału: Al-Chalidż an-Nasiri.

1348 Epidemia dżumy.

1382 Na tronie zasiada Az-Zahir Barkuk, pierwszy sułtan z „dynastii” Burdżytoów.

1424 Powstanie pierwszej stoczni w Bulaku.

1516 Wojska osmańskie rozbijają armię mamelucką w bitwie pod Mardż Dabik.

1517 Turcy zajmują Kair.

1600 Sułtan turecki Mehmed III funduje meczet Maliki Safiji.

1671 Zakaz sprzedaży prochu na terenie miasta.

1798 Wojska francuskie pod dowództwem Napoleona Bonaparte zajmują Kair.

1801 Ostatni żołnierze napoleońscy wyjeżdżają z Egiptu.

1811 Muhammad Ali morduje dowódców mameluckich.

1840 Muhammad Ali zostaje dziedzicznym wicekrólem Egiptu.

1856 Otwarcie pierwszej kolei żelaznej w Egipcie łączącej Kair z Aleksandrią.

1857 Zakończenie budowy meczetu Muhammada Alego w Cytadeli Kairskiej.

1865 W Kairze powstają pierwsze wodociągi.

1869 Otwarcie Kanału Sueskiego.

1882 Anglicy przejmują kontrolę nad Egiptem.

1892 Pierwsza linia tramwajowa w Kairze.

1905 Początek budowy Heliopolis, pierwszego miasta satelickiego Kairu.

1906 Powstaje Partia Narodowa kierowana przez Mustafę Kamila.

1914 Egipt uniezależnia się od Turcji i przekształca w sułtanat pod protektoratem brytyjskim.

1922 Powstanie niepodległego Królestwa Egiptu.

1923 Ogłoszenie konstytucji.

1936 Układ egipsko-angielski ograniczający obecność wojsk brytyjskich tylko do strefy Kanału Sueskiego.

1949 Porażka wojsk egipskich w czasie wojny o niepodległość Izraela.

1952 Wojsko dokonuje zamachu stanu.

1956 Kryzys sueski.

1967 Klęska Egiptu w czasie tzw. wojny sześciodniowej.

1973 Wojna Jom Kippur.

1978 Podpisanie pokoju w Camp David.

1981 Zamachowcy zabijają prezydenta Anwara Sadata.

1987 Otwarcie pierwszej nitki kairskiego metra.

2000 Papież Jan Paweł II przybywa z pielgrzymką do Kairu.

2011 Odsunięcie od władzy prezydenta Mubaraka. Demonstracje Egipcjan żądających odsunięcia od władzy rządzącego od 1981 r. dyktatora. Po kilkutygodniowych starciach demonstrantów prezydent złożył urząd.

24 czerwca 2012 W wyborach prezydenckich zwycięstwo odnosi Mohamed Mursi.

Po prawej: mglisty poranek w dzielnicy mużtarńskiej.

Starożytne korzenie Kairu

Aglomeracja dzisiejszego Kairu obejmująca tereny zajmowane niegdyś przez znacznie starsze osiedla rozciąga się na obszarze, w którym dolina Nilu przechodzi w deltę. W starożytności istniały tu trzy ważne ośrodki miejskie: egipskie Memfis i Heliopolis oraz powstały w czasach rzymskich Babilon Egiptu.

Memfis będące najstarszą stolicą Egiptu faraonów znajdowało się na zachodnim brzegu Nilu, ok. 20 km na południe od centrum dzisiejszego Kairu. Żyjący w III w. p.n.e. grecki uczony Maneton powstanie miasta wiązał z działalnością króla Menesa ok. 3 tys. lat p.n.e., który miał zjednoczyć dwa, wcześniej samodzielne państwa: Egipt Górny i Dolny. Następnie na ich pograniczu założył swoją rezydencję, która stała się początkiem stolicy państwa faraonów, znanej pod grecką nazwą Memfis.

Menes panujący w latach 2982–2950 p.n.e., nie tylko założył Memfis. Przeprowadził także reformę administracyjną prowadzącą do centralizacji władzy w Egipcie i wprowadził w tym kraju pierwszy kalendarz. Co istotne, w Memfis obok pałacu faraona powstał olbrzymi kompleks jednego z najważniejszych bogów egipskich, uważanego za boga-stwórcę – Ptaha. Starożytni Egipcjanie wierzyli bowiem, że bóg ten siłą myśli i słowa stworzył świat, bogów i ludzi. Dodatkowo był on patronem wszelkich rzemiosł. W świątyni Ptaha oddawano cześć również jego małżonce, bogini Sachmet, która miała władzę nad wszelkimi chorobami, oraz bogu dzieci, zwanemu Nefetum. W Memfis dodatkowo czczono Apisa, jako boga zapewniającego w całym kraju urodzaj. Jego kultowym wizerunkiem był młody byk. Tak więc miasto, właściwie od chwili założenia, stało się centrum administracyjnym państwa i jednym z najważniejszych ośrodków religijnych.

Memfis otrzymało podstawy do szybkiego rozwoju, zaś okres jego największej świetności nastąpił w czasie panowania III–VI dynastii, zwanym przez historyków okresem Starego Państwa (2657–2166 p.n.e.). Według rozmaitych

szacunków miasto liczyło wówczas od 6 do 30 tys. mieszkańców i było jednym z największych ośrodków starożytnego świata. Faraonowie panujący w okresie Starego Państwa pozostawili po sobie usytuowane niedaleko swojej stolicy wspaniałe nekropolie, których najważniejszym elementem są monumentalne piramidy. Obiekty znajdujące się na zachodnim brzegu Nilu w Dahszur, Sakkarze, Abusir, Gizie i Abu Roasz stanowią dziś jedno z najważniejszych świadectw potęgi starożytnego Egiptu. Są też atrakcją Kairu, gdyż Giza z pochodzącymi z XXV w. p.n.e. trzema najbardziej znanymi piramidami – Cheopsa, Chefrena i Mykerinosa – znajduje się już na terenie aglomeracji kairskiej.

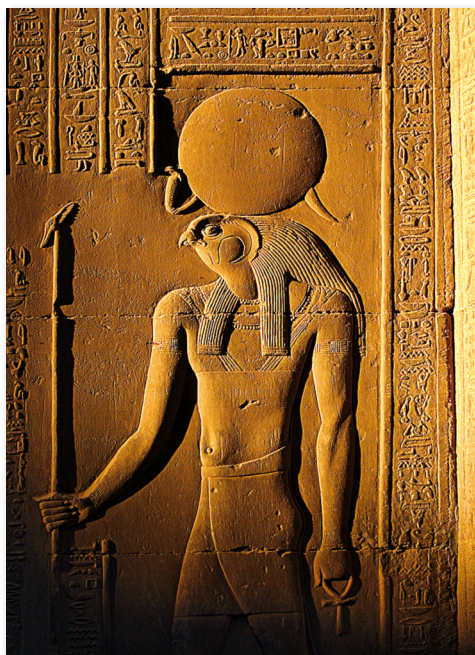
Długoletnie rządy faraona Pepi II (2229–2169 p.n.e.) z VI dynastii zakończyły okres Starego Państwa, po którym nastąpił I Okres Przejściowy. W tym czasie Egipt nie stanowił jednego organizmu państwowego. Pojawiali się liczni pretendenci do władzy, a okres decentralizacji przyczynił się do upadku gospodarczego państwa. W tym czasie Memfis na długie wieki utracił swoją stołeczną funkcję, pozostając jednak nadal liczącym się ośrodkiem religijnym oraz gospodarczym. Posiadało bowiem dogodny port rzeczny, a przekonanie o opiece Ptaha przyczyniło się do rozwoju na jego terenie różnorodnych warsztatów rzemieślniczych.

Memfis przez następne wieki było jednym z kilku najważniejszych miast Egiptu. Na jego charakter z całą pewnością wpływał fakt, że świątynia Ptaha była, obok świątyni Horusa

Na poprzednich stronach: przed kairską restauracją.

Po prawej: statua Ramzesa II w Memfis, miejsce założonym przez króla Menesa.

Horus, patron Heliopolis.

w Heliopolis i Amona w Tebach, jednym z trzech największych sanktuariów pogańskiego Egiptu. Niestety, poza nielicznymi wzmiankami źródłowymi potwierdzającymi istnienie Memfis, nie posiadamy żadnych szczegółowych wiadomości o jego dziejach. Być może uda się kiedyś przeprowadzić badania archeologiczne na jego obszarze, co pozwoli uzyskać więcej informacji o historii tego miejsca.

Heliopolis, święte miasto Horusa

Niewiele wiemy także na temat dziejów znajdującego się obecnie w obrębie Kairu starożytnego miasta Heliopolis. Miasto powstałe jeszcze przed

Memfis posiadało sanktuarium boga Atuma, który zgodnie z głoszonymi tutaj naukami był prabogiem i stwórcą świata oraz zachodzącego słońca. W Heliopolis czczeni byli poza tym bóg Horus, będący ucieleśnieniem słońca za dnia oraz bóg słońca Re. W okresie Starego Państwa Heliopolis było nie tylko ośrodkiem religijnym, ale również stolicą nomu, czyli jednego z okręgów administracyjnych Egiptu. Wiadomo, że jednym z elementów świątyń w Heliopolis były obeliski poświęcone słońcu, które później wywózono stąd do Aleksandrii i Rzymu. Dodatkowo relacja Herodota pozwala sądzić, że na terenie tutejszych świątyń przechowywano archiwum państwowe, gdyż w czasach hellenistycznych kwitła tam nauka historii Egiptu.

Memfis stolicą Egiptu pod rządami perskimi

Koniec VII i początek VI w. p.n.e. charakteryzowały się wyraźnym osłabieniem armii egipskiej, co zmuszało faraonów do częstego korzystania z usług oddziałów najemnych. Tę słabość militarną Egiptu wykorzystali Persowie, którzy w 525 r. p.n.e. zajęli państwo nad Nilem, przekształcając je w swoją prowincję. Należy podkreślić, że Persowie przenieśli stolicę opanowanego przez siebie Egiptu do Memfis, odnawiając w ten sposób utraconą ponad 1500 lat wcześniej jego stołeczną funkcję. Panujący w latach 522–486 p.n.e. król Persji Dariusz I doprowadził w 522 r. p.n.e. do ukończenia budowy kanału łączącego Nil z Morzem Czerwonym, rozpoczętej jeszcze przez faraona Necho II, panującego w latach 610–595 p.n.e.

Kanał ten odchodził od Nilu na wysokości pomiędzy Memfis i Heliopolis, a kończył się w miejscowości Al-Qulzum na brzegu Morza Czerwonego. Funkcjonował on przez ponad wiek, aż do stopniowego zamulenia, i stanowił dogodną, niezależną od wylewów Nilu, drogę wodną łączącą stolicę Egiptu z Persją.

Panowanie perskie, wiążące się ze wzrostem obciążeń fiskalnych, doprowadziło do wyraźnego zubożenia kraju. Wywoływało to olbrzymią niechęć Egipcjan do nowych władców, a ta z kolei prowadziła do wszczynania buntów i powstań. Ostatecznie jedno z takich wystąpień zakończyło się dla Egipcjan zwycięsko i w latach 404–400 p.n.e. Persowie zostali wypar-

Imię faraona

Posługiwanie się przez faraonów dwoma imionami, własnym oraz boskim – od boga Horusa, spowodowało, że przez wiele lat uczeni utożsamiali Menesa z królem Narmerem, którego zwycięstwa doprowadziły do zjednoczenia Egiptu. Dziś, dzięki odkrytej pieczęci książęcej wiemy, że Menes był synem Narmera.

ci z terenów państwa faraonów. Przez ponad pół wieku Egipt pozostawał niepodległym państwem, jednak konflikt z Persją nie wygasł i co jakiś czas wznawiano walki. W końcu w 343 r. p.n.e. wojska perskie zmusiły Egipcjan do uległości i po raz kolejny podporządkowały sobie kraj nad Nilem.

Zajęcie Egiptu przez Aleksandra Wielkiego

Władcy Persji nie cieszyli się jednak długo z podboju państwa faraonów. Na terenie ich imperium w 334 r. p.n.e. wylądowała bowiem armia grecka dowodzona przez Aleksandra Macedońskiego (356–323 p.n.e.), nazwanego później Wielkim. Grecy rozbili oddziały perskie nad Granikiem, a rok później pod Issos i skierowali się w stronę Egiptu. Wkroczyli tam w 332 r. p.n.e. powitani przez Egipcjan jako wyzwoliciele. Nieliczne stacjonujące tu oddziały perskie poddały się bez walki. Próby obrony nie podjęła również stolica Egiptu, Memfis. Należy podkreślić, że wdzięczni za wyzwolenie spod panowania perskiego kapłani egipscy wprowadzili Aleksandra na tron faraonów, nadając mu tytuł Króla Dolnego i Górnego Egiptu. Grecy po zajęciu całego państwa egipskiego założyli nad Morzem Śródziemnym miasto portowe – Aleksandrię, które szybko stało się najważniejszym ośrodkiem greckim na terenie państwa faraonów.

W granicach Egiptu Ptolemeusz

Po śmierci Aleksandra Macedońskiego w 323 r. p.n.e. jeden z jego wodzów Ptolemeusz, wyznaczony przez króla na satrapę Egiptu, przejął jego ciało i w 321 r. p.n.e. przewiózł je do Aleksandrii. Umieszczenie tu grobowca Aleksandra stało się oficjalnym powodem ogłoszenia tego nowego, nadmorskiego miasta stolicą kraju nad Nilem. Pomimo przeniesienia stolicy, kontynuując dawne tradycje egipskie, Ptolemeusz w 305 r. p.n.e. koronował się na króla Dolnego i Górnego Egiptu w Memfis, co powtarzali później jego następcy wywodzący się z założonej przez niego hellenistycznej dynastii.

Niestety szybki rozwój Aleksandrii spowodował upadek dawnej stolicy, która po utracie funkcji stołecznej pozostała jedynie ważnym ośrodkiem religijnym kraju faraonów. Podobnie zresztą jak leżące niedaleko niej Heliopolis,

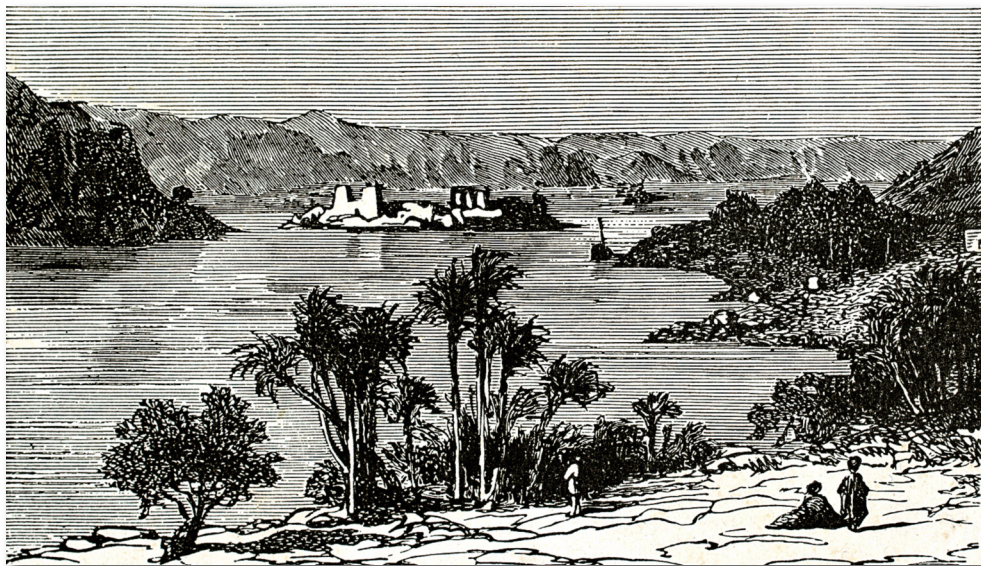
Mozaika z wizerunkiem Aleksandra Macedońskiego.

którego znaczenie w tym czasie również zdecydowanie się zmniejszyło.

Upadek dynastii Ptolemeuszy spowodowany został osłabieniem militarnym państwa, które w 204 r. poniosło klęskę w konflikcie z syryjskimi Seleucydami, przy równoczesnym wzroście potęgi Rzymu dominującego w rejonie basenu Morza Śródziemnego. Przewaga Rzymu w tym regionie po raz pierwszy uzewnętrzniła się po śmierci Ptolemeusza IX w 81 r. p.n.e. Wówczas do Aleksandrii przybył Ptolemeusz XI, który wcześniej przez trzy lata przebywał jako zakładnik na terenie Rzymu, na skutek wojny

Nazwa Memfis

Miasto założone przez Menesa zabezpieczone było przed corocznymi wylewami Nilu specjalnym systemem grobli i tam, od którego przyjęto pierwszą nazwę: Inebou-Hedjou (Białe Ściany). Następnie, ze względu na jego położenie, zaczęto nazywać je Ankh-Tawy (Życie Dwóch Ziemi). Dopiero w XVI w. p.n.e. pojawiła się nazwa Men-Nefer (Twarte i Piękne), od której pochodzi grecka nazwa Memfis.

Nil według ryciny z epoki (opublikowana w Paryżu w 1873 r., autor niezany).

z królem Pontu, Mitrydatesem. Panował jednak niecały miesiąc, po którym został zgładzony przez podanych w odwecie za zabicie rządzącej tu wcześniej macochy poślubionej w celu usankcjonowania władzy. Po jego śmierci władcą Egiptu, również dzięki poparciu senatu rzymskiego, został spokrewniony z nim Ptolemeusz XII (117–51 p.n.e.). Początkowo prowadził on politykę niezależną, choć przychylną stolicy znad Tybru. Rzym podporządkował sobie zupełnie tego władcę dopiero później. Gdy bowiem w 58 r. p.n.e. został on odsunięty od władzy przez swoją córkę Berenikę, po upływie trzech lat przywróciła go na tron interwencja zbrojna legionów dowodzonych przez rzymskiego namiestnika Syrii, Aulusa Gabiniusza.

Opanowanie Egiptu przez Rzymian

Po śmierci Ptolemeusza XII w 51 r. p.n.e. na tronie zasiadła Kleopatra VII wspólnie z bratem, Ptolemeuszem XIII. Oboje byli jeszcze niepełnoletni, więc w ich imieniu rządili doradcy, którzy szybko doprowadzili do konfliktu pomiędzy rodzeństwem, w wyniku czego w 48 r. p.n.e. Kleopatra wraz ze swoimi stronnikami opuściła Aleksandrię.

W tym samym roku doszło pod Farsalos do decydującej bitwy pomiędzy dwoma pretenden-

tami do władzy w Rzymie, Cezarem i Pompejuszem. Po poniesionej klęsce Pompejusz udał się do Egiptu, gdzie liczył na otrzymanie bezpiecznego schronienia. Został jednak zamordowany przez żołnierzy Ptolemeusza XIII, który w ten sposób chciał zyskać przychylność zwycięskiego w wojnie domowej Juliusza Cezara.

W ślad za Pompejuszem do Aleksandrii przybył Juliusz Cezar na czele nielicznych oddziałów. Został przyjęty z olbrzymim szacunkiem, gdyż zgodnie z testamentem Pompejusza XII Rzym miał być gwarantem wykonania ostatniej woli zmarłego króla Egiptu. Aby umocnić zależność władców egipskich od Rzymu, Cezar postanowił rozstrzygnąć spór pomiędzy Kleopatrą VII a Ptolemeuszem XIII. Kleopatra przybyła pierwsza do Aleksandrii, gdzie stała się kochanką Cezara, który zdecydował przywrócić jej pozycję w państwie i rozsądził, iż rodzeństwo ma wspólnie i zgodnie rządzić Egiptem. Ptolemeusz XIII w odpowiedzi sprowadził do Aleksandrii swoją armię, która przystąpiła do oblężenia dzielnicy pałacowej opanowanej przez Rzymian. Po prawie rocznym oblężeniu Cezar doczekał się posiłków, które wkroczyły do Egiptu od strony półwyspu Synaj. Wojska Ptolemeusza XIII wycofały się z Aleksandrii, próbując nie dopuścić do przekroczenia przez Rzymian Nilu. W ślad za

Ptolemeuszem na pole bitwy dotarły też oddziały Cezara, który przejął dowództwo w decydującej bitwie, rozegranej nad Nilem 27 marca 47 r. p.n.e. Rzymianie wraz z oddziałami sojusznymi rozbili wówczas Egipcjan, których król utończył w wodach rzeki.

Babilon Egiptu

Dla historii Kairu bitwa ta, która odbyła się pomiędzy Heliopolis i Memfis, jest wyjątkowo ważna ze względu na fakt, że zbudowany wówczas ufortyfikowany obóz legionów był początkiem twierdzy rzymskiej nazwanej Babilonem Egiptu. Babilon zaś w późniejszym czasie stał się załóżkiem dzisiejszego Kairu. Cezar, decydujący o powstaniu w tym miejscu fortecy, docenił jego strategiczne znaczenie. Niestety nie wiemy, co przyczyniło się do nazwania jej „Babilonem”. Niektóre źródła wspominają, że położeniem przypominała właściwy Babilon, a inne – że nazwa pochodzi od osiadłej w twierdzy grupy mieszkańców pochodzenia perskiego.

Gdy po śmierci Kleopatry VII w 30 r. p.n.e. Oktawian August przekształcił Egipt w prowincję rzymską, nowa twierdza stała się obok Nikopolis, założonego przez Oktawiana pod Aleksandrią, główną siedzibą stacjonujących w tym kraju legionów. W położonym przy niej mieście garnizonowym od samego początku znajdowała się spora kolonia żydowska. Zgody na jej powstanie udzielił sam Cezar, jako że w bitwie nad Nilem wyróżniły się pomocnicze oddziały żydowskie dowodzone przez Antypatra (113–43 p.n.e.), ojca przyszłego króla Judei Heroda Wielkiego (73 lub 72–4 p.n.e.), oraz przez arcykapłana Jana Hirkana II (zm. 30 r. p.n.e.). Magnesem przyciągającym tu osadników żydowskich było panujące wśród nich powszechne przekonanie, że w obrębie Babilonu znajdowało się miejsce, w którym księżniczka egipska odnalazła koszyk z malutkim Mojżeszem. Z kolei obecność kolonii żydowskiej uprawdopodobnia silną wśród chrześcijan egipskich tradycję, iż przez jakiś czas mieszkała tu Święta Rodzina w czasie swego pobytu w Egipcie.

Za panowania cesarza Trajana (53–117) twierdza Babilon została rozbudowana, przekształcając się w dobudowane do warowni miasto garnizonowe. Wiązało się to z faktem, iż odtworzono wtedy, pochodzący z czasów starożyt-

Pozostałości murów Babilonu Egiptu.

negu Egiptu, kanał spławny łączący Nil z Morzem Czerwonym. Kanał ów przeprowadzono w taki sposób, że jego połączenie z rzeką znajdowało się na terenie Babilonu, tuż przy należącym do miasta porcie na Nilu. Kanał wpływał na teren miasta specjalną bramą, wzmocnioną dwoma wieżami obronnymi stojącymi na jego obu brzegach. Cały pięciohektarowy obszar miasta garnizonowego został wówczas również otoczony wysokimi na 12 metrów murami obronnymi, które wzmocniono fosą oraz licznymi basztami. Miasto zamieszkiwali grekojęzyczni obywatele imperium, Egipcjanie oraz Żydzi. Utrzymywali się oni głównie z handlu oraz z zaopatrywania rzymskich oddziałów. Należy dodać, że w tym czasie garnizon nie był już tak liczny, jak w pierwszych latach panowania Rzymu w Egipcie, i ograniczał się prawdopodobnie do kilkuset osób.

Dodatkowym elementem twierdzy Babilon był niewielki, samodzielny fort na wzgórzu położonym na południe od murów miejskich. Pełnił on funkcje obserwacyjne i równocześnie umożliwiał kontrolowanie szlaku drogowego, który prowadził do znajdującego się przy południowych murach Babilonu mostu przez Nil, zbudowanego na łodziach. Most ten pozwalał oddziałom garnizonu nadzorować leżące na zachodnim brzegu Nilu miasta egipskie: Gizę i Memfis.

Indeks

A

Abdin, pałac 139
 Abu ad-Dahaba, meczet 148
 Aguza 195
 Ahmada Ibn Tuluna, meczet 163
 Akmar, Al-, meczet 153
 Aksunkura, meczet 165
 Al-Azhar, park 164
 Amira Achura, meczet 163
 Amra Ibn Al-Asa, meczet 175
 An-Nasr Mohammeda, meczet 159
 Ar-Rifai, meczet 162
 Aszrafa Barsbaja, Al-, meczet 151
 Azbakijja, Al-, park 138
 Azhar, Al-, meczet 146

B

Bab al-Azab 159
 Bab al-Futuh 154
 Bab al-Gadid 159
 Bab al-Gebel 159
 Bab an-Nasr 154
 Bab Zuwayla 156
 Babilon Egiptu 166
 Balloon, teatr 195
 Barona, Pałac 215
 Bein al-Qasreen 152
 Beit al-Harawi 148
 Beit al-Umma 140
 Beit as-Sennari 139
 Beit as-Suhaimi 154
 Beit Zenab al-Chatun 148
 Bella Studio 137
 Besztaka, pałac 153
 Burg al-Haddad 161
 Burg al-Raml 161

C

Café Riche 136
 Chan al-Chalili 142
 Chefrena, piramida 204

Cmentarz Północny 164
 Cyrulików, Brama 146
 Cytadela Kairska 158

D

Derwiszów, Teatr 163
 Dom Kultury Al-Sawy 185

E

Egipskie Narodowe Muzeum Kolei 137
 Egypt Diplomatic Club 135

F

Fiszawi, kawiarnia 145

G

Garden City 140
 Gezira, Al-, pałac 182
 Gezira, wyspa 176
 Ghurio, Al-, wakala 149
 Giza 200
 Giza Zoo 192
 Gizy, płaskowyż 200

H

Hakima, Al-, meczet 155
 Hassana Sadaki, meczet 163
 Heliopolis 210

I

Imbaba 196
 Instytut Papirusu 195

K

Kairska, Wieża 183
 Kajtbaja, meczet 164
 Kasr al-Nil 181
 Klejnotu, Pałac 160
 Klub Sportowy Gezira 184
 Kornish al-Nile 140
 Kościół Najświętszej Maryi Panny 169

MIASTA MARZEŃ

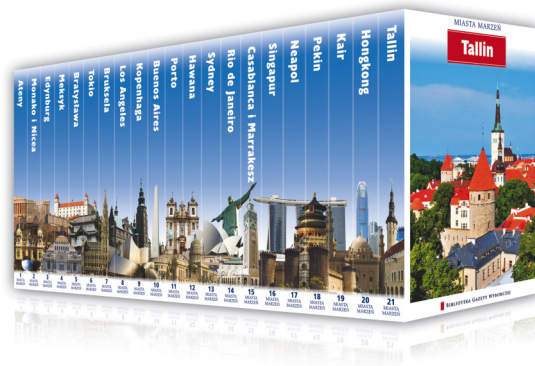
Kair

Miasta Marzeń: 21 wyjątkowych zakątków świata • Dzieje, zabytki, ludzie
• Legendy, tradycje, osobliwości • Lokalne specjały, sprawdzone trasy,
praktyczne rady • 21 niezwykłych podróży z pewnym przewodnikiem.

W serii między innymi:

**Hongkong, Tallin, Ateny, Edynburg,
Monako i Nicea, Bratysława**

Patroni medialni:

gazeta
WYBORCZA.PL

Gazeta.pl

metro

złote przeboje

ISBN 978-83-61809-76-0

9 788361 809760

Cena książki 29,99 zł (w tym 5% VAT)

INDEKS 273619

Kolekcję lub brakujące tomy można zamówić na www.kulturalnysklep.pl lub pod numerem telefonu 801 130 000

Niedostępne w wersji demonstracyjnej.

Zapraszamy do zakupu

pełnej wersji książki

w serwisie

